

Когут Віталій Вікторович

студент гр. ДСПУАзм-11, ННПУ, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Ткачик Ф. П.

НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Найбільш суттєвим кроком у напрямку формування доходів місцевих бюджетів в Україні стало прийняття Бюджетного кодексу України. Однак й досі не вдалося повністю забезпечити реальність фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, далеким від оптимального є розмежування дохідних джерел та видаткових повноважень, а також організація міжбюджетних відносин загалом. Очевидні приклади цього – це невелика частка власних доходів місцевих бюджетів, недостатній стимулюючий вплив системи міжбюджетних трансфертів і закріплених доходів на фіскальні зусилля органів місцевого самоврядування та ін.

Зарубіжна практика свідчить, що кожна країна має власну модель фіскальної політики, але саме відносини між центральними та місцевими органами влади в процесі формування відповідних бюджетів безпосередньо віддзеркалюють, наскільки правовою є країна та основні процеси формування її фінансової бази.

Правовою основою формування дохідної частини місцевих бюджетів України вважається: нормативно-законодавче регулювання формування фінансових потоків бюджетів локального рівня; повноваження органів влади управління у сфері формування відповідних бюджетів; основні підходи до фіскального регулювання місцевих бюджетів на стадіях планування їх «кошиків» доходів та процесу розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Дотримання нормативно-правових положень і фінансової дисципліни у цій галузі означає своєчасне та повне виконання всіма суб'єктами бюджетних праввідносин майнових, насамперед, грошових зобов'язань, невиконання яких наносить матеріальну шкоду. Необхідність зміцнення дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування зумовлене не лише постійно зростаючими потребами окремих територій у грошових ресурсах для фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів численних установ та організацій, а й труднощами, які пов'язані з формуванням місцевих бюджетів, порушенням термінів бюджетного процесу, змінами у фінансово-бюджетному та податковому законодавстві країни тощо.

Невідповідність та недосконалість законодавства щорічно вимагали внесення змін і запровадження нових правил організації бюджетного процесу, регулювання потоків фінансових ресурсів та розвитку міжбюджетних відносин. Законом про Державний бюджет України щорічно змінювалися засади та умови формування бюджетів усіх рівнів, їх взаємодія, розподіл повноважень і закріплення джерел доходів. За відсутності стабільної законодавчої бази та чітких, однозначних засад розвитку бюджетного процесу в Україні бюджетні

рішення ухвалювалися шляхом здійснення переговорного процесу між суб'єктами відповідних відносин, а бюджети переважно були результатом досягнення компромісних рішень. Усе це загалом створювало певну нестабільність бюджетного процесу.

Для формування дохідної частини місцевих бюджетів України представляємо загальні методологічні підходи на стадіях планування, розгляду, затвердження та виконання відповідних бюджетів. Процес формування доходів місцевих бюджетів відбувається в два етапи: 1) етап локального бюджетного вибору; 2) етап практичної його реалізації.

Головна мета для реалізації ключових підходів та фінансових інструментів локального фіскального вибору – раціональність і оптимальне представлення волевиявлення громад. Для другого етапу формування доходів місцевих бюджетів головною метою є законність, дотримання термінів, прозорість та контрольованість. Доходи органів місцевого самоврядування значною мірою залежать від практики планування та їх формування в процесі мобілізації податків, зборів і обов'язкових платежів.

Планування доходів місцевих бюджетів здійснюється відповідно до засад і положень законодавства, стосовно прогнозу макропоказників державної програми економічного і соціального розвитку України на наступний рік, практики виконання бюджетних показників у попередні й у поточному роках.

Склад доходів місцевих бюджетів визначається Бюджетним кодексом України (ст. 64, 66, 69 Кодексу) та законом про Державний бюджет України. Доходи місцевого бюджету зараховуються до загального або спеціального фондів. У складі надходжень спеціального фонду виділяються надходження бюджету розвитку. Кошти державного бюджету, що передаються у вигляді дотацій та субвенцій, затверджуються в законі про Державний бюджет України для кожного відповідного місцевого бюджету.

Місцеві органи влади в умовах нормативного розподілу ресурсів мають можливість формувати власну бюджетну політику, хоча при цьому обмежується їх автономність і вони працюють у рамках, визначених загальнодержавними нормативними актами. Запорукою успіху місцевої бюджетної політики може бути лише прозоре та відкрите формування проектів бюджетів та отримання підтримки й схвалення місцевим населенням. Залучення громадян – найважливіша проблема під час розробки та затвердження місцевих бюджетів. Базовим принципом демократичних держав є те, що рішення, спрямовані на вирішення проблем громадян, мають ухвалюватись і реалізовуватись з їх активною участю.

Отже в Україні створене цілісне нормативне забезпечення формування і використання коштів місцевих бюджетів, основу якого складають: Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», щорічні закони Про державний бюджет України, рішення місцевих рад щодо відповідних місцевих бюджетів та інші нормативні акти органів центральної та місцевої влади.